

Tekst 6

Katrine Hornstrup Yde: ”Er Disney-universet blevet et queerparadis?”

Artikel, Information, 15. maj 2014

Er Disney-universet blevet et queerparadis?

Disneys børnefilmunivers er på den ene side fyldt med heteroseksuel kærlighedsjagt og stereotype skønhedsidealiser sat på fast fortælleformel. Men det er – de senere år – måske også blevet befolket af flerekantede og knastede queer-karakterer, der frigør os fra normerne. I anledning af at Disneys mest kønsprogressive film, 'Frost', også er den bedst sælgende animationsfilm nogensinde, kaster Information sig over den store queerlæsning af Disneys hovedværker.

Af Katrine Hornstrup Yde

1 Der er hygge i tv-stuen på den amerikanske flådes
træningsbase. Karseklippede marinesoldater i
muskeludspændte, armygrønne T-shirts er mast
sammen i en sofa. Der er chipposer på bordet, og
5 på tv-skærmen. Og det er helt tydeligt ikke første
gang, de ser 'Frost' – eller anden eller tredje gang.
De kan det hele udenad. De har lavet koreografi
til sangene. Da filmens forknytte antihelt, (is)
dronning Elsa, bryder ud i, hvad mange har læst
10 som en homoseksuel kvindes forløsende spring-
ud-sang, »Let it go«, så synger de med på hvert et
ord og hæver armene til en højstemt, frigørende
sejrsgestus sammen med deres heltinde.

En diskret filmet video af dem er de seneste
15 uger blevet spredt på internettet med samme slags
kollektive stolthedrus som den, den østrigske
melodigrandprixvinder Conchita Wurst – med en
lignende frigørelsessang – er blevet båret af sted
på den seneste uge. Og skal man måle tidsånden
20 på den stemning, så er der sket noget med sam-
fundets kønsidealiser, med hvad man kan tillade sig
at gøre og stræbe efter som mand, kvinde, isdron-
ning eller skægget dame. Mænd kan (naturligvis!)
være følsomme, de kan skråle med på powerbal-
25 lader om at være ligeglad med, hvordan andre
synes, at man skal være, og de kan frit identifi-
cere sig med kvindens trang til at befri sig fra
underkuende normer.

Pussenuset normfabrik

30 Traditionelt anklages Disneys børneunivers for
at være en pussenuset verden befolket af (oftest
hvide) heteroseksuelle prinser med høje kindben

og prinsesser med langt flagrende hår og smukke
stemmer – og så i øvrigt beskrevet ved hjælp af
35 en fortælleskabelon, der med forsvindende små
forskelle anvendes i hver eneste Disney-film.

Men i denne grundfortælling er der måske
også plads til at forhandle, hvad individet skal og
må – ikke mindst set fra et kønsperspektiv. Dis-
40 ney spejler samfundets udvikling og hylder stadig
tydeligere mangfoldighed og outsiderperspektivet.

'Frost', der havde premiere i Danmark sidste
år i december, er således både den mest køns-
progressive og bedst sælgende animationsfilm
45 nogensinde. Det er den første Disneytegnefilm
nogensinde med et eksplicit homoseksuelt par.
Og så gør den generelt op med traditionelle fore-
stillinger om, hvilke roller mænd og kvinder skal
spille, og hvilket form for begær de må udtrykke
50 (og bør undlade at undertrykke).

Introkursus i queerteori

Akash Nikolas, som er kønspolitisk kulturskri-
bent ved The Atlantic, skrev for nylig: »Kulturkri-
tikerne har besluttet sig. Disneys 'Frost' er queer,«
55 hvorefter han påpegede, at det faktisk ikke kun er
'Frost', der er 'queer' og 'pro-gay', men at queer-
temaet – altså det kønsbøjende perspektiv – længe
har været repræsenteret i Disneys film. »Ved at
prædike tolerance og stille spørgsmål ved køn-
60 nene, tilbyder Disneys børnefilm et introkursus i
queerteori,« skriver Akash Nikolas.

Her på redaktionen kaster vi os således lystigt
ud i en skævhedshyldende queerlæsninger af fem
af Disneys mest populære fortællinger.

'Er det medfødt?'

65 Aldrig før har man set en så – på charmerende vis – uelegant prinsesse og så romantisk aggressiv en heltinde som den rødhårede Anna i 'Frost' fra 2013 – eller så stærk en outsider som hendes søster, (is) 70 dronning Elsa, der har – potentielt samfundsnedbrydende – fortryllende og ukontrollerbare evner, 75 der gør, at hun kan forvandle ting til is.

Da Elsas kræfter begynder at tage over, stiller trolddoktoren hende et spørgsmål, der snildt kan 80 læses som et ekko af den evige diskussion om homoseksualitetens væsen: »Er det medfødt, eller er hun blevet forhekset?« I Elsas tilfælde er det medfødt. Kræfterne 85 vokser og vokser, alt imens hendes ængstelige forældre tvinger hende til at undertrykke sit buldrende indre (begær) og gemme sig for andre, så ingen får at se, hvem hun 90 virkelig er.

Da hun alligevel efter forældrenes død ved et uheld kommer til at 'springe ud' foran hele byen og dernæst flygter op i bjergene i 95 rædsel, så fremfører hun iført sin lilla kappe den metaforiske ud-afskabet-sang »Let It Go«. »Luk dem ikke ind, lad dem ikke se dig,« synger hun til sig selv i hængemulet mol, »vær den pæne dig, du 100 altid har skullet være/gem dig, føl intet, lade dem intet vide,« mimer hun så til sit undertrykkende overjags stemme. Men så sker der 105 noget: »Nå, nu ved de det/giv slip, giv slip, jeg kan ikke holde det inde mere/vend dig væk og smæk døren/kulden har alligevel aldrig generet mig.« I dette forløb sker

110 den mest bestyrkende transition i Disney-universets historie fra mol til dur, fra skygge til lys, fra normativ undertrykkelse til total frigørelse.

115 Aldrig i Disneys tegnefilmshistorie har man i øvrigt før set et eksplicit homoseksuelt par – om end kun i et glimt. En sympatisk, følsom og bomstærk købmand 120 byder vores mandlige helt en tur i sin sauna under en snestorm og siger: »huhuh, hej familie!« og vinker så til en anden mand og fire børn, der vinker tilbage gennem 125 saunaens glasvindue – det er hans familie, forstås.

'Prinsessen uden... ben'

Den historistiske del af H.C. Andersen-forskningen har længe 130 interesseret sig for at læse queer-tematikker ind i nationalskjaldens værker. Det gælder ikke mindst Den Lille Havfrue fra 1989 der angiveligt er henvendt til forfatterens penne- og hjerteven Edvard 135 Collin som et udtryk for homoerotisk længsel efter en forening gjort umulig af samfundet. Den længsel, som havfrueprinsessen (der ikke har ben, men jo så heller ingen 140 penetrerbar vagina) føler efter fastlandets labre prins Erik, er så absolut ikke gjort mindre i Disneys tegneserieversion, der blandt andet kan læses som fortælling om 145 transkønnethed.

Her har Ariel en nærmest perverst stor fetichsamling af menneske-objekter, der kan bringe hende tættere på den menneskeverden, 150 som hendes kultur og fader afskærer hende fra, men som alle hendes lyster retter sig mod: »Jeg vil

have mere,« synger hun inderligt i den inderlige begærsballade »Part of Your World«. Ariels far glædes, 155 da han erfarer, at hun er forelsket, men da han finder ud af, hvem hun er forelsket i, bliver hans angst for denne 'unaturlige' seksualitet eksternaliseret som vrede. Og som en anden voldelig homofob smadrer han alt hendes nips. 160

Forlægget for filmens skurk, havheksen Ursula, som Ariel søger 165 hjælp hos, er den kendte amerikanske dragkunstner Divine, kendt som stolt hævner i John Waters' krimikomedie *Pink Flamingo* (1972). Hun giver Ariel mulighed for at få ben i tre dage, hvilket snildt kan læses som, at Ariel klæder sig i 'drag', altså skjuler sit sande køn (og dermed også sin 170 ærlighed, repræsenteret ved hendes stemme.) Til slut er det Ariels far selv, der hjælper hende til et definitivt 'kønsskifte', hun får sine ben, sin vagina, hun får stemmen tilbage og den prins, hun sådan har 180 begæret.

'Hvis jeg i sandhed var mig selv ...'

Den historiske fabel om den kvindelige kriger Mulan, der forklæder sig som mand for at kunne kæmpe 185 sig for sin familie og sit land, er om noget en transhistorie. Den nærmest obligatoriske jeg-hører-ikke-til-her-sang i filmens første tredjedel handler i Mulans tilfælde især om en utilpashed, når hun ser sig selv i spejlet. 190

Det er ikke blot den provinstristesse, som blandt andre Belle

195 fra *Skønheden og Udyret* fra 1998
døjer med. Utilpasheden er ekssi-
stentiell. Hun tør ikke være den,
hun er, af frygt for omgivelsernes
dom. Af samme grund er sangen,
200 der hedder »Reflection«, blevet
kaldt en LGBT-hymne. »Se mig/
jeg vil aldrig kunne være den per-
fekte brud eller en perfekt datter/
Kunne det være, at det ikke menin-
205 gen, at jeg skal spille den rolle?/
Nu ser jeg, at hvis jeg i sandhed
var mig selv/så ville jeg knuse min
families hjerte,« synger staklen,
men realiserer jo så senere sig selv
210 i herretøj. Som 'mand' forelsker
hun sig i øvrigt i den mandlige
kriger Li Shang (som den homo-
seksuelle skuespiller B.D. Wong
lægger stemme til), som også får et
215 godt øje til hende, allerede før han
indser, at hun er en kvinde. Det er
det nærmeste, Disney er kommet
på homoerotik mellem hovedka-
rakterer. Homokunstneren David
220 Kawenas erotiske portrætter af Li
Shang gik af samme grund viralt
på internettet sidste år. Han er ble-
vet et bøsseikon.

Desuden har Disney-koncer-
225 nen sidenhen selv været med til at
kaste LGBT-glans over Mulan. I
deres hitserie *Once Upon A Time*,
hvor tegneseriefigurer mødes i en
ikkeanimeret verden, mere end
230 antydes det – og til efterfølgende
rama- og jubelskrig i USA – at
Mulan er forelsket i lækre Torne-
rose.

'Den pige er sær'

235 Et typisk træk ved en hel stribe
Disneyfilm er den musikalske
erklæring af en personlig utilpas-

sethed ved nærsamfundet. Det er
en figur, som mange homoseksu-
240 elle vil kende som flugten fra pro-
vinsen og – indtil da – længslen
mod storbyen, og det gælder ikke
mindst introduktionen af Belle
i begyndelsen af *Skønheden og*
245 *Udyret* fra 1991. »Den pige er sær,«
synger landsbykonerne, »hun er en
mærkelig pige.«

Da byens flotte (men ækle)
machobrød, Gaston – hvis lille
250 håndlanger Lefou forguder hans
krop på homoerotisk vis – erklæ-
rer, at han vil score netop Belle, så
synes alle at vide, at slaget er tabt
på forhånd. »Men hun ...,« siger
255 Lefou, men afslutter aldrig sin sæt-
ning.

Kernen i *Skønheden og Udyret*
er imidlertid den anden outsider,
Udyret, der er blevet tryllet om til
260 et uhyre på grund af sin arrogance
og sine feje handlinger som ung.
Efter sigende er filmens musik og
historie stærkt inspireret af Dis-
neys homoseksuelle tekstforfatter,
265 Howard Ashman, der døde af aids
i 1991, af hans oplevelse af ensom-
hed, skam og fremmedgjorthed.

Alle disse queerhistorier hos
Disney handler imidlertid også i
270 bredere forstand blot om at få ret
til at være anderledes og fremstille
den følelse for børn.

Og selvfølgelig er det hele ikke
helt åbenlyst at læse som queer –
275 især ikke i 1991.

Mens den hjerteforfrysnings-
forbandelse, der kastes på Anna i
Frost, og som kun kan kureres af
'ægte kærlighed', viser sig at være
280 kærligheden mellem to søstre frem
for kærligheden mellem filmens
helt og heltinde, så er det eksem-
pelvis netop den heteroseksuelle
formæling, der redder Udyret. Og
285 Belle forelsker sig ganske vist i
hans indre, men det er først, da
forbandelsen er blevet hævet, og
han træder frem som den masku-
line og veltrænede 'Prince Char-
290 ming', som Belle altid har drømt
om, at de to forenes i et kys.

Diva i bøssekollektivet

Jo længere man bevæger sig til-
295 ge i Disneys tegneseriehistorie, jo
mindre påfaldende er queerspore-
ne umiddelbart. Men Disney har i
hvert fald altid dyrket moderne og
alternative samlivsformer: Mowgli
300 fra *Junglebogen* voksede i Dis-
neyfilmen fra 1967 op med vilde
(primært han-) dyr, rigtig mange
hovedpersoner i Disneyfilm er
eller bliver forældreløse (og altså
305 uden heteroseksuelle familienor-
mer at se op til), og noget lignende
er tilfældet med den smukke, blege
og faderløse Snehvide i *Snehvide*
og *de syv dværge* fra 1937. Her kan
310 man med lidt velvilje se dværge-
nes hjem som en slags bøssekol-
lektiv med Snehvide som såkaldt
'fag hag' (bøssernes kvindelige
påhæng). De danser og klæder sig
315 ud, mens Snehvide fremstår som
den diva, der kaster lidt glamour
over festlighederne.

Desuden synes den onde (ugifte og
homofilt lillaklædte) Dronning at
være mere end almindeligt besat
af en yngre kvindes skønhed. Hun
320 lokker hende sågar til at spise et
forgiftet æble (hvad vi jo med
frække Adam og Eva i baghove-
det godt ved hvad betyder i bibelsk
forstand, ikke sandt?), og Snehvide
325 bliver kun lige på målstregen red-
det af en kysesyg prins. Hvor-
på hun kan leve heteroseksuelt i
330 tosomhed til sine dages ende.

Fotos: Walt Disney Studios